فهرست مطالب

مقدمه ۱۳
مقدمه مولف ۱۵

بخش اول

(کتاب هفتم) نکاح و طلاق ۱۷

باب اول: در نکاح ۱۷
فصل اول: در خواستگاری ۱۷
ماده ۱۰۳۴ـ ۱۷
ماده ۱۰۳۵ـ ۲۰
ماده ۱۰۳۶ـ ۲۶
ماده ۱۰۳۷ـ ۲۶
ماده ۱۰۳۸ـ ۳۰
ماده ۱۰۳۹ـ ۳۲
ماده ۱۰۴۰ـ ۳۳
فصل دوم: قابلیت صحی برای ازدواج ۳۴
ماده ۱۰۴۱ـ ۳۴
ماده ۱۰۴۲ـ ۳۹
ماده ۱۰۴۳ـ ۳۹
ماده ۱۰۴۴ـ ۵۳
فصل سوم: در موانع نکاح ۵۵
ماده ۱۰۴۵ـ ۵۵
ماده ۱۰۴۶ـ ۵۷
ماده ۱۰۴۷ـ ۶۱

avabook.com

ماده ۱۰۴۸ـ ۶۳
ماده ۱۰۴۹ـ ۷۰
ماده ۱۰۵۰ـ ۷۳
ماده ۱۰۵۱ـ ۸۱
ماده ۱۰۵۲ـ ۸۲
ماده ۱۰۵۳ـ ۸۶
ماده ۱۰۵۴ـ ۸۸
ماده ۱۰۵۵ـ ۸۸
ماده ۱۰۵۶ـ ۸۹
ماده ۱۰۵۷ـ ۹۰
ماده ۱۰۵۸ـ ۹۴
ماده ۱۰۵۹ـ ۹۴
ماده ۱۰۶۰ـ ۹۸
ماده ۱۰۶۱ـ ۱۱۵
فصل چهارم: شرایط صحت نکاح ۱۱۶
ماده ۱۰۶۲ـ ۱۱۶
ماده ۱۰۶۳ـ ۱۱۹
ماده ۱۰۶۴ـ ۱۲۳
ماده ۱۰۶۵ـ ۱۲۶
ماده ۱۰۶۶ـ ۱۲۶
ماده ۱۰۶۷ـ ۱۲۷
ماده ۱۰۶۸ـ ۱۲۸
ماده ۱۰۶۹ـ ۱۲۹
ماده ۱۰۷۰ـ ۱۳۰
فصل پنجم: وکالت در نکاح ۱۳۸
ماده ۱۰۷۱ـ ۱۳۸
ماده ۱۰۷۲ـ ۱۴۳
ماده ۱۰۷۳ـ ۱۴۵
ماده ۱۰۷۴ـ ۱۴۷
فصل ششم: در نکاح منقطع ۱۵۰
ماده ۱۰۷۵ـ ۱۵۰
ماده ۱۰۷۶ـ ۱۶۰

avabook.com

ماده ۱۰۷۷ـ ۱۶۴
فصل هفتم: در مهر ۱۶۹
ماده ۱۰۷۸ـ ۱۶۹
ماده ۱۰۷۹ـ ۱۸۴
ماده ۱۰۸۰ـ ۱۸۵
ماده ۱۰۸۱ـ ۱۸۷
ماده ۱۰۸۲ـ ۱۸۹
ماده ۱۰۸۳ـ ۲۳۲
ماده ۱۰۸۴ـ ۲۴۵
ماده ۱۰۸۵ـ ۲۴۸
ماده ۱۰۸۶ـ ۲۶۴
ماده ۱۰۸۷ـ ۲۶۷
ماده ۱۰۸۸ـ ۲۷۲
ماده ۱۰۸۹ـ ۲۷۳
ماده ۱۰۹۰ـ ۲۷۵
ماده ۱۰۹۱ـ ۲۷۷
ماده ۱۰۹۲ـ ۲۷۸
ماده ۱۰۹۳ـ ۲۸۴
ماده ۱۰۹۴ـ ۲۸۶
ماده ۱۰۹۵ـ ۲۸۸
ماده ۱۰۹۶ـ ۲۹۰
ماده ۱۰۹۷ـ ۲۹۱
ماده ۱۰۹۸ـ ۲۹۳
ماده ۱۰۹۹ـ ۲۹۳
ماده ۱۱۰۰ـ ۲۹۵
ماده ۱۱۰۱ـ ۳۰۰
فصل هشتم: در حقوق و تکالیف زوجین نسبت به یکدیگر ۳۰۳
ماده ۱۱۰۲ـ ۳۰۳
ماده ۱۱۰۳ـ ۳۱۴
ماده ۱۱۰۴ـ ۳۲۱
ماده ۱۱۰۵ـ ۳۲۸
ماده ۱۱۰۶ـ ۳۳۴

avabook.com

ماده ۱۱۰۷ـ ۳۵۴
ماده ۱۱۰۸ـ ۳۶۹
ماده ۱۱۰۹ـ ۳۹۵
ماده ۱۱۱۰ـ ۴۰۳
ماده ۱۱۱۱ـ ۴۰۸
ماده ۱۱۱۲ـ ۴۱۷
ماده ۱۱۱۳ـ ۴۱۸
ماده ۱۱۱۴ـ ۴۲۷
ماده ۱۱۱۵ـ ۴۴۷
ماده ۱۱۱۶ـ ۴۵۶
ماده ۱۱۱۷ـ ۴۵۸
ماده ۱۱۱۸ ـ ۴۷۳
ماده ۱۱۱۹ـ ۴۷۷
باب دوم ـ در انحلال عقد نکاح ۵۵۱
ماده ۱۱۲۰- ۵۵۱
فصل اول: در مورد امکان فسخ نکاح ۵۶۲
ماده ۱۱۲۱- ۵۶۲
ماده ۱۱۲۲- ۵۸۲
ماده ۱۱۲۳- ۵۹۷
ماده ۱۱۲۴- ۶۱۴
ماده ۱۱۲۵- ۶۲۲
ماده ۱۱۲۶- ۶۲۴
ماده ۱۱۲۷- ۶۲۶
ماده ۱۱۲۸- ۶۳۰
ماده ۱۱۲۹- ۶۵۵
ماده ۱۱۳۰- ۶۶۴
ماده ۱۱۳۱- ۷۷۹
ماده ۱۱۳۲- ۷۸۵
فصل دوم: در طلاق ۷۸۶
مبحث اول: در کلیات ۷۸۶
ماده ۱۱۳۳- ۷۸۶
ماده ۱۱۳۴- ۸۷۸

avabook.com

ماده ۱۱۳۵- ۸۹۰
ماده ۱۱۳۶- ۸۹۵
ماده ۱۱۳۷- ۹۰۲
ماده ۱۱۳۸- ۹۰۴
ماده ۱۱۳۹- ۹۱۳
ماده ۱۱۴۰- ۹۱۹
ماده ۱۱۴۱- ۹۲۳
ماده ۱۱۴۲- ۹۲۵
مبحث دوم: در اقسام طلاق ۹۲۶
ماده ۱۱۴۳- ۹۲۶
ماده ۱۱۴۴- ۹۳۰
ماده ۱۱۴۵- ۹۳۲
ماده ۱۱۴۶- ۹۴۸
ماده ۱۱۴۷- ۹۷۱
ماده ۱۱۴۸- ۹۷۴
ماده ۱۱۴۹- ۹۸۹
مبحث سوم: در عده ۹۹۳
ماده ۱۱۵۰- ۹۹۳
ماده ۱۱۵۱- ۹۹۷
ماده ۱۱۵۲- ۱۰۰۰
ماده ۱۱۵۳- ۱۰۰۰
ماده ۱۱۵۴- ۱۰۰۲
ماده ۱۱۵۵- ۱۰۰۳
ماده ۱۱۵۶- ۱۰۰۷
ماده ۱۱۵۷- ۱۰۱۰

بخش دوم

(کتاب هشتم) در اولاد ۱۰۱۷

باب اول ـ در نسب ۱۰۱۷
ماده ۱۱۵۸- ۱۰۱۷
ماده ۱۱۵۹- ۱۰۳۲
ماده ۱۱۶۰- ۱۰۳۵

avabook.com

ماده ۱۱۶۱- ۱۰۳۹
ماده ۱۱۶۲- ۱۰۴۴
ماده ۱۱۶۳- ۱۰۵۱
ماده ۱۱۶۴- ۱۰۵۲
ماده ۱۱۶۵- ۱۰۵۹
ماده ۱۱۶۶- ۱۰۶۰
ماده ۱۱۶۷- ۱۰۶۲
باب دوم: در نگهداری و تربیت اطفال ۱۰۷۴
ماده ۱۱۶۸- ۱۰۷۴
ماده ۱۱۶۹- ۱۰۹۶
ماده ۱۱۷۰- ۱۱۲۰
ماده ۱۱۷۱- ۱۱۳۲
ماده ۱۱۷۲- ۱۱۳۸
ماده ۱۱۷۳- ۱۱۴۴
ماده ۱۱۷۴- ۱۱۶۰
ماده ۱۱۷۵- ۱۱۶۹
ماده ۱۱۷۶- ۱۱۷۳
ماده ۱۱۷۷- ۱۱۷۶
ماده ۱۱۷۸- ۱۱۷۹
ماده ۱۱۷۹- ۱۱۸۲
باب سوم ـ در ولایت قهری پدر و جدپدری ۱۱۸۴
ماده ۱۱۸۰- ۱۱۸۴
ماده ۱۱۸۱ـ ۱۱۹۴
ماده ۱۱۸۲ـ ۱۲۰۱
ماده ۱۱۸۳ـ ۱۲۰۳
ماده ۱۱۸۴ـ ۱۲۱۰
ماده ۱۱۸۵ـ ۱۲۲۲
ماده ۱۱۸۶ـ ۱۲۴۴
ماده ۱۱۸۷ـ ۱۲۴۶
ماده ۱۱۸۸ـ ۱۲۴۹
ماده ۱۱۸۹ـ ۱۲۵۱
ماده ۱۱۹۰ـ ۱۲۵۲

avabook.com

بخش اول:

(کتاب هفتم) نکاح و طلاق

avabook.com

باب اول: در نکاح

فصل اول: در خواستگاری

ماده ۱۰۳۴ـ هر زنی را که خالی از موانع نکاح باشد می‌توان خواستگاری نمود.

۱ـ با توجه به اطلاق لفظ زن، از دختر دوشیزه بدون اذن و اجازه ولی او می‌توان خواستگاری کرد.

۲ـ با توجه به اینکه نکاح اعم از دائم و موقت است از دوشیزه و ثیبه می‌توان برای عقد موقت خواستگاری کرد.

۳ـ هر خواستگاری مورد تأیید شرع و قانون نیست، بدین صورت که جنبه مزاحمت داشته باشد و یا برخلاف اخلاق حسنه و نظم عمومی باشد به قید مجازات ممنوع می‌باشد، مانند خواستگاری از زن شوهردار.

۴ـ در برخی موارد، عرف خواستگاری را تجویز نمی‌نماید، مانند خواستگاری از پزشک در معابر عمومی و یا خواستگاری از زن هنگام برگزاری مراسم فوت بستگانش.

۵ـ منظور از خواستگاری در این ماده، خواستگاری است که بر حسب قانون دارای اثر باشد مانند: خواستگاری کردن از زن ثبیه. (جعفری لنگرودی: دوره متوسط حقوق خانواده/۳)

۶ـ خواستگاری از زنی که دارای مانع باشد مانند اینکه، شوهر داشته باشد و یا در عده رجعی باشد عنوان خواستگاری صادق نخواهد کرد.

۷ـ خواستگاری از زنی که در عده طلاق بائن است و یا دختری که قابلیت صحی برای ازدواج ندارد جایز است. (امامی: حقوق مدنی/۳۲۸/۴)

۸ـ خواستگاری بر حسب سرشت انسان از ناحیه مرد نسبت زن مطرح می‌شود. ولی عکس این مورد نیز صادق است و در شرع مخالفتی در این‌باره وجود ندارد. (مطهری: نظام حقوق زن در اسلام/۳۹)

۹ـ با توجه به اصل حاکمیت اراده، زن می‌تواند با هر مردی که بخواهد ازدواج کند و کسی حق دخالت و یا ممانعت ندارد. **رأی ۱/۲۸ ۷۱/۱۱/۱۳ـ ۳۳/۲۸۶۰ دیوان عالی کشور** «دادخواستی از جانب دوشیزه (الف) به طرفیت آقای (ب) به خواسته رفع مزاحمت از ازدواج با فرد دلخواه تقدیم دادگاه گردیده است. دادگاه مذکور در مقام رسیدگی برآمد و خواهان در دادگاه عنوان نموده که خوانده مدعی است ازدواج توسط ابوین آنان در ایام طفولیت و صغارت انجام گرفته که اکنون هر دو ولی نامبردگان فوت نموده‌اند و هیچ دلیل و مدرکی به دادگاه بر ازدواج مذکور ارائه نداده است و سپس اظهار می‌دارد بر فرض ثبوت ازدواج مذکور را تأیید نمی‌کنم خوانده هم مدرک و دلیلی بر ازدواج و تنفیذ آن از جانب دوشیزه یاد شده ارائه نداده است و لذا دادگاه با توجه به عدم دلیل کافی زوجیت نامبردگان فوق حکم به عدم رابطه زوجیت فیمابین خواهان و خوانده و مانعی برای ازدواج خواهان یا هرکس مورد دلخواه وی می‌باشد وجود ندارد. حکم مزبور در فرجه قانونی از جانب خوانده آقای (ب) اعتراض شد تقاضای تجدیدنظر نموده دادگاه با ملاحظه آن ضمن رد اعتراض و بقاء برای خود دستور ارسال پرونده به دیوان عالی کشور صادر کرده است. در شعبه ۳۳ دیوان عالی مطرح و نتیجه آن اعلام می‌گردد ... با توجه به محتویات پرونده و امعان نظر در آن درخواست تجدیدنظر با هیچ‌یک از موارد مذکور در ماده

avabook.com

۶ قانون تجدیدنظر مصوب سال ۶۷ انطباق ندارد و با رد درخواست تجدید نظر حکم شده فوق دادگاه یاد شده ابرام می‌گردد.» (بازگیر: قانون مدنی در آیینه‌ی آراء دیوان عالی کشور/۴۸/۱)

۱۰ـ هرگاه خواستگاری به اجبار انجام شود، چون مقدمه نکاح و صرفاً درخواست ازدواج می‌باشد، لذا نمی‌توان برای آن ضمانت اجرایی در نظر گرفت، مگر اینکه تحت عنوان مجرمانه درآید.

۱۱ـ خواستگاری از زنی که خواهر او قبلاً پاسخ منفی به خواستگار داده است به علت عدم وجود مانع، فاقد اشکال است.

۱۲ـ خواستگاری از زن نابینا حتی در صورت فقدان مانع عرفاً جایز نیست، مگر اینکه، به طریقی خواستگار برای او مشخص و معین باشد.

۱۳ـ خواستگاری از زنی که مورد خواستگاری مردی قرار گرفته و به او پاسخ مثبت داده است در عرف مورد تأیید نیست. ولی در صورتی‌که پاسخ خود را اعلام نکرده و یا در حال تفحص و تعمل باشد، در تجویز چنین خواستگاری اشکالی نیست. برخی از حقوق‌دانان (محقق داماد: بررسی فقهی حقوق خانواده/۳۱) معتقدند در فقه حکم خواستگاری از زنی که به خواستگار قبلی خود پاسخ مثبت داده است به حرمت یا به کراهت می‌باشد ولی با توجه به اینکه از لحاظ اخلاقی و اجتماعی زشت و منفور است باید نظر حرمت را پذیرفت.

۱۴ـ ولی می‌تواند در صورت مصلحت، دختری را که به سن قانونی نرسیده به ازدواج مردی درآورد. به همین دلیل می‌توان او را از ولی خواستگاری کرد.

۱۵ـ اگرچه خواستگاری غالباً به صورت درخواست شفاهی و طی مراسمی عرفی مطرح می‌شود ولی هرگاه به صورت کتبی و یا از طریق وسایل و تجهیزات الکترونیکی کنونی مانند ایمیل، ارسال پیامک، صورت‌گیرد اشکالی در آن نیست. از این‌رو، آنچه در خواستگاری مطرح است درخواست برای ازدواج است و ابراز اراده از طریق خاص مانند لفظ مد نظر نیست بلکه آنچه بیانگر مقصود باشد مورد پذیرش عرف است.

۱۶ـ در یک زمان و مکان می‌توان از چند زن خواستگاری کرد، مانند اینکه مردی در یک مجلس خطاب به چند زن بگوید کدام‌یک با من ازدواج می‌کند.

۱۷ـ التزام به خواستگاری تحت هر عنوان مخالف با ماده ۱۰ قانون مدنی و باطل است.

avabook.com

۱۸ـ برای پذیرش خواستگاری می‌توان مدت تعیین کرد.

۱۹- در قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۹۱ به نهاد خواستگاری توجه نشده است، به همین دلیل در ماده ۴ همان قانون موضوع صلاحیت دادگاه خانواده به خواستگاری در کنار نامزدی اشاره نشده و دعاوی مربوط به آن مانند استرداد هدایای مسکوت است. از این‌رو با توجه به صلاحیت انحصاری محاکم خانواده و عدم تصریح، دعاوی مربوط به خواستگاری در صلاحیت دادگاه عمومی و یا شورای حل اختلاف است. البته تفکیک آن از دیگر دعاوی خانوادگی با توجه به عدم ویژگی خاص مطابق با فلسفه وضع قانون حمایت خانواده نخواهد بود.

ماده ۱۰۳۵ـ وعده ازدواج ایجاد علقه زوجیت نمی‌کند اگرچه تمام یا قسمتی از مهریه که بین طرفین برای موقع ازدواج مقرر گردیده پرداخته شده باشد. بنابراین هر یک از زن و مرد مادام که عقد نکاح جاری نشده می‌تواند از وصلت امتناع کند و طرف دیگر نمی‌تواند به هیچ وجه او را مجبور به ازدواج کرده یا از جهت صرف امتناع از وصلت، مطالبه خسارتی نماید.

۱ـ وعده متقابل زن به مرد برای ازدواج آینده موجب مشروعیت رابطه جنسی آنان نمی‌شود، زیرا وعده ازدواج، ایجاد ازدواج و متعاقباً محرمیت نمی‌کند ولو اینکه منجر به عقد نکاح شود.

۲ـ صیغه محرمیت یا صیغه خواهر و برادری که در عرف مستقل از نکاح مطرح و متداول است هیچگونه مشروعیت ندارد. (دیانی: حقوق خانواده/۲۷)

۳ـ وعده ازدواج ایجاد علقه زناشویی نمی‌کند، به همین دلیل طرفین می‌توانند تا لحظه قبل از عقد نکاح، از انجام عقد خودداری نمایند. اگرچه از لحاظ اخلاق و عرف مورد تأیید نمی‌باشد، ولی قانون‌گذار به لحاظ مصلحت و جلوگیری از ازدواج ناموفق آن‌را تجویز نموده است.

۴ـ وعده نکاح ولو اینکه به صورت سند یا مکتوب به توافق و پذیرش زن و مرد قرار گیرد، به دلیل اینکه دلالت بر نکاح و اجرای صیغه آن ندارد موجب تغییر ماهیت وعده نکاح نمی‌شود.

رأی ۷۲/۳/۳۰- ۳۳/۳۲۶۰ دیوان عالی کشور «در پرونده مدنی خاص شهرستان (A) زوجه در آن تقاضای ابطال صورت‌جلسه که به عنوان عقد نکاح انجام گرفته و زوج هم تقاضای تمکین نموده‌اند و دادگاه مدنی خاص شعبه ۲۱ پس از رسیدگی سند عادی را وعده ازدواج دانسته که طبق ماده ۱۰۳۵ قانون مدنی دلالت بر ایجاد علقه زوجیت نمی‌کند سند مذکور را کان

avabook.com